

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR – HASAN ALMA

Trafik idari para cezası karar tutanaklarına istinaden yapılan sigortalı tescillerine ilişkin SGK Genel Yazı yayımlandı.

No: 2021 – 142

Tarih: 16.08.2021

Kayıt dışı istihdamla mücadele kapsamında SGK tarafından kullanılan bir tespit yöntemi de il emniyet müdürlükleri tarafından yapılan trafik denetimleri sonucu tanzim edilen trafik idari para cezası karar tutanaklarıdır. Bu tutanaklarda yer alan sürücü bilgilerinden hareketle kayıt dışı çalıştığı tespit edilen sigortalılara ilişkin gerekli tescil işlemleri gerçekleştirilmekte ve ticari araç sahibine de cezai yaptırımlar uygulanmaktadır. Uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesi amacıyla SGK tarafından 04.08.2021 tarih 8780188 sayılı bir Genel yazı yayımlanmıştır.

Yazıda;

- İdari para cezasının dayanağı olan işlemin gerekçesinin açık ve tereddüde mahal bırakmayacak şekilde ortaya konulması gerektiği, herhangi bir araştırma yapılmaksızın sadece trafik para cezasının esas alınması suretiyle yapılan işlemlerde hizmet akdi olup olmadığı konusundaki şüpheden işverenin faydalanacağı,
- Bu nedenle araç sürücüsü ile ticari araç sahibi hakkında herhangi bir işlem yapılmadan önce, anılan kişiler arasında hizmet akdi ilişkisinin bulunup bulunmadığı hususunun ayrıntılı olarak değerlendirilmesi önem arz ettiği,

belirtilerek SGK Ünitelerine değerlendirme yaparken dikkate almaları gereken hususlar ayrıntılı olarak talimatlandırılmıştır.

Söz Konusu Genel Yazı Aşağıdadır:

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü

Sayı: E-79961784-045.99-28780188 04.08.2021
Konu: Trafik İdari Para Cezaları

GENEL YAZI

Kayıt dışı istihdamla mücadele kapsamında, Bankalar ve Kamu İdareleri Tarafından Yapılacak Olan Sigortalılık Kontrolü ile Kurum ve Kuruluşlardan Alınacak Bilgi ve Belgelere Dair Tebliğ'in 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasının c bendi gereğince, il emniyet müdürlükleri tarafından yapılan trafik denetimleri sonucu, trafik idari para cezası karar tutanağı düzenlenerek sürücüyü yüzüne karşı tebliğ edilen ve kullanım amacı ticari olan araçların plakası, sürücünün T.C. Kimlik Numarası, sürücünün adı ve soyadı, cezanın düzenlendiği yer, cezanın düzenlendiği il, ilçe, cezanın düzenlendiği birim ve cezanın düzenlendiği tarih bilgileri Kurumumuza gönderilmektedir.

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR – HASAN ALMA

Bu çerçevede Kurumumuza intikal eden bilgiler 2015/25 sayılı Genelgede belirtilen usul ve esaslara göre kontrol edilmekte ve sorgulanmakta, kayıt dışı çalıştığı tespit edilen sigortalılara ilişkin gerekli tescil işlemleri gerçekleştirilmekte ve ticari araç sahibine de cezai yaptırımlar uygulanmaktadır.

Ancak, Kurumumuza intikal eden trafik idari para cezası karar tutanaklarına istinaden yapılan tescil ve tescile bağlı diğer işlemler ile bunlara istinaden uygulanan idari para cezalarının işverenler tarafından sıklıkla itiraza konu edildiği ve bu itirazların değerlendirilmesi konusunda il müdürlüklerimizde tereddütler yaşandığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan, işverenlerce yapılan itirazların ünite itiraz komisyonunca incelendiği ve kamu kurumu tarafından düzenlenen belge niteliğinde olan trafik ceza tutanaklarına istinaden başlatılan işlemlere karşı, işverenlerce itiraz edilen hususlarla ilgili kanıtlayıcı herhangi bir belge sunulmaması veya sunulan belgelerin nasıl değerlendirileceğine ilişkin belirsizlikler nedeniyle bu itirazların reddedildiği, ret kararı sonrası işverenler tarafından konunun yargıya taşındığı ve davanın Kurum aleyhine sonuçlanabildiği anlaşılmıştır.

Zira yargı organlarınca “idari para cezasının dayanağı olan işlemin gerekçesinin açık ve tereddüde mahal bırakmayacak şekilde ortaya konulması gerektiği, herhangi bir araştırma yapılmaksızın sadece trafik para cezasının esas alınması suretiyle yapılan işlemlerde hizmet akdi olup olmadığı konusundaki şüpheden işverenin faydalanacağı” yönünde kararlar verilmektedir.

Bu nedenle araç sürücüsü ile ticari araç sahibi hakkında herhangi bir işlem yapılmadan önce, anılan kişiler arasında hizmet akdi ilişkisinin bulunup bulunmadığı hususunun ayrıntılı olarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Bu çerçevede; trafik idari para cezası karar tutanaklarına istinaden yapılan işlemlere itirazların aşağıda belirtilen şekilde incelenmesi, değerlendirilmesi ve karara bağlanması gerekmektedir:

1) Öncelikle, trafik idari para cezası karar tutanaklarına istinaden yapılan sigortalı tesciline ilişkin itirazlar, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin İtiraz Komisyonları başlıklı 113'üncü maddesi uyarınca ünite Prim Tahakkuk İtiraz Komisyonunca incelenerek (red, kabul, denetime sevk vb.) karara bağlanacaktır. Ayrıca yasal süreler de dikkate alınarak, itirazın reddedilmesi halinde, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yetkili idare mahkemesine başvurabilecekleri hususunda gerekli bilgilendirme yapılacaktır. Ünite itiraz komisyonu tarafından karar verilememesi halinde konu denetime sevk edilebilecektir.

2) Trafik idari para cezası karar tutanağında bahsi geçen ticari aracın herhangi bir gerçek veya tüzel kişiye kiralandığının ve tescile konu kişilerin bu gerçek veya tüzel kişinin çalışanı olduğunun iddia edilmesine ilişkin olarak;

Kira sözleşmeleri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda düzenlendiğinden anılan sözleşmelerin geçerliliği konusunda 6098 sayılı Kanun hükümleri esas alınacaktır. Söz konusu Kanuna göre adi kira sözleşmesi kural olarak şekle tabi değildir, ancak motorlu taşıt kira sözleşmesinin, mutlaka yazılı şekilde yapılması gerekmektedir. Bu sözleşmenin adi yazılı şekilde yapılması yeterlidir, dolayısıyla resmi şekilde yapılması zorunlu değildir. Bu nedenle, işverence ibraz edilen motorlu taşıt kirası sözleşmesi “motorlu taşıtın kullanılmasının devri ve kira bedeli unsurlarından oluşmak ve yazılı şekilde yapılarak tarafların imzasını taşımak” kaydıyla geçerli kabul edilecek, noter veya başka bir resmi makam önünde yapılması veyahut bunlardan biri tarafından onaylatılması şartı aranmayacaktır. Zira herhangi bir tespit olmaksızın bu sözleşmenin sonradan düzenlenebilir bir belge olarak nitelendirilip geçerliliği hakkında şüpheye düşülmesinin doğru olmayacağı değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, gerçekte böyle bir sözleşmenin var olup olmadığı konusunda tereddüde düşülmesi veya salt Kurumca yapılan işlemlerden kurtulmak veya Kurumu aldatmak kastıyla bir sözleşme ibraz edildiği kanaatinin oluşması halinde;

a) Hakkında trafik idari para cezası karar tutanağı düzenlenen ticari aracın sürücüsünün “kiralayan” işverene ait işyerinden Kuruma bildirilip bildirilmediğinin, sürücüsünün hizmet dökümünde yer alan meslek kodlarının uygun/benzer olup olmadığının, sürücüsünün araç sahibi işverenin işyerinde çalıştığına veya çalışmadığına dair bir dilekçesi veya şikayet başvurusunun bulunup bulunmadığının kontrol edilmesi,

b) Sözleşme şartlarının yerine getirilip getirilmediğinin, örneğin kira bedelinin, sözleşme dönemini kapsayacak

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR – HASAN ALMA

şekilde, ödenip ödenmediğinin ibraz edilecek fatura, gider belgesi vb. esas alınarak kontrol edilmesi, c) İlgili vergi dairesi ile yazışma yapılarak söz konusu aracın kiralanaşına ait taşıt kiralama sözleşmesinin bulunup bulunmadığının, araç kiralama sözleşmesine ait damga vergisi beyannamesinin veriliş verilmediğinin ve kiralayan açısından ilgili kira gelirini bildirip bildirmediğinin sorulması,yapılan tespitler doğrultusunda bir karar verilememesi veya ibraz edilen belgelerin gerçekliğı hakkında somut ve ayrıntılı bir delile dayanarak şüpheye düşülmesi durumunda ise; taraflar arasında gerçek bir sözleşmenin olup olmadığının belirlenmesi, gerek tarafların sözleşmede yer alan hak ve yükümlülükleri (örneğin kira bedeli sözleşme hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığı, faturanın yasal deftere işlenip işlenmediğı), gerekse kiralayan açısından ilgili mali mevzuat (kira gelirini bildirip bildirmediğı gibi) bakımından araştırılması, araca ait yakıt, bakım-onarım, amortisman vb. giderlerin kim tarafından muhasebeleştirildiğinin belirlenmesi, sigortalılık ve hizmet tespitinde gerçek durumun ortaya çıkarılması ve kesin bir tespite dayanmaksızın yersiz hizmet kazandırılmasının önlenmesi amacıyla konu denetime sevk edilecektir.

Diğer taraftan, (kiraya veren) işverence ibraz edilen faturaların değerlendirilmesinde; faturanın mal ve hizmetin ifasından itibaren 7 gün içerisinde düzenlenmiş olması gerektiğı, bu süreden sonra düzenlenen faturaların hiç düzenlenmemiş sayıldığı ve bu belgeleri vermek ve almak zorunda olanlar hakkında Vergi Usul Kanununun ilgili ceza hükümleri kapsamında işlem tesis edildiğı, bunun yanı sıra Vergi Usul Kanununun 230 uncu maddesi uyarınca faturanın, düzenlendiğı tarih bilgisini içermesi zorunlu olduğundan, geçmişte satılmış bir hizmete ilişkin olarak sonradan düzenlenecek faturalarda düzenlendiğı tarih bilgisine yer verilmesi gerektiğı, faturanın yedi günlük süreden sonra düzenlenmiş olması nedeniyle hiç düzenlenmemiş sayılmasının, faturada yazılı mal veya hizmetin teslim edilmediğı anlamına gelmeyeceğı gibi faturanın defter kayıtlarına intikalinde geçerli belge olarak kabulünü de engellemediğı, sonuç olarak ilgili faturanın gerçek bir mal ve hizmet ifasına dayanması durumunda 7 gün içerisinde düzenlenmemiş olmasının faturada yazılı mal veya hizmetin teslim edilmediğı anlamına gelmeyeceğı hususları da dikkate alınacaktır.

Yapılan incelemeler sonucunda geçerli bir kira sözleşmesinin bulunduğunun tespit edilmesi halinde, sürücünün aracı kiralayana ait işyerinden ceza tarihi itibariyle bir sigorta kaydı varsa başkaca bir işlem yapılmayacak, sigorta bildirimini söz konusu olmaması halinde ise sürücü kiralayanın çalışanı olarak kabul edilerek işlem tesis edilecektir.

3) Trafik idari para cezası karar tutanağında bahsi geçen kişilerin ticari araç sahibinin eşi, aile fertlerinden, kan veya kayın hısımlarından, yakın arkadaşlarından, komşularından vb. biri olduğunun ve ticari aracı geçici olarak (saatlik/günlük vb.) ve tamamen şahsi işleri için kullandığının, aracın ticari iş veya işyerine ait herhangi bir amaçla kullanılmadığının, araç sürücüsü ile aralarında hizmet akdi ilişkisi olmadığının ve araç sürücüsünü (4/a) kapsamında çalıştırılmadığının iddia edilmesine ilişkin olarak;

Öncelikle iddialar ve olay, toplumun sosyo-kültürel yapısı, gelenekleri ve ekonomik koşulları çerçevesinde hayatın olağan akışı içinde vuku bulabilecek türden olup olmadığına göre ve her somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilecek, ilgililerin Kurumca yapılan işlemlerden ve idari yaptırımlardan kurtulmak amacıyla bu iddiaları öne sürdüğü şeklinde önyargılı bir tutum ve iddiaları baştan reddeden bir yaklaşım sergilenmeyecektir. Diğer taraftan, ünite itiraz komisyonunca karar verilirken hangi kriterlerin baz alınacağı konusunda genel bir kural koymak doğru ve mümkün olmamakla birlikte, araç sahibi ile araç sürücüsü arasında iş/hizmet akdinin unsurlarının bulunup bulunmadığı, somut olayın kendine özgü durumu çerçevesinde ve aşağıdaki hususlardan elde edilen bilgiler ışığında değerlendirilecektir:

a) Araç sürücüsüne trafik cezasının kesildiğı tarih itibariyle işveren olarak araç sahibinin kurumda tescilli dosyasının bulunup bulunmadığı, aynı tarih itibariyle trafik cezasına muhatap sürücü haricinde sigortalı çalışanın olup olmadığı, sigortalı bildiriminde bulunması halinde sigortalının aylık kaç gün ve prim matrahı üzerinden bildirimini yapıldığı, araç sahibinin yaşının ve cinsiyetinin ticari araç ile yapılan işe uygun olup olmadığı, bildirimde bulunulmaması halinde ise yürütülen işin araç sahibinin yaşı ve cinsiyeti de dikkate alınarak tek başına yapılmasının mümkün olup olmadığı,

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR – HASAN ALMA

- b) Trafik cezası tarihinden önceki ya da sonraki bir dönemde işyerinde kayıt dışı istihdama yönelik bir ihbar, şikayet başvurusuna dayalı denetim gerekçesinin bulunup bulunmadığı, varsa denetimin sonuçları ve kayıt dışı istihdama yönelik bir tespitin olup olmadığı,
- c) Sürücünün araç sahibine ait işyerinde sigortasız çalıştırıldığına dair şikayet başvurusu veya buna ilişkin bir ihbarın bulunup bulunmadığı ve Hukuk Servislerinden de destek alınarak hakkında işlem yapılan kişinin iş mahkemelerinde hizmet tespit davası açıp açmadığı,
- ç) İlgili araç üzerinden tespite konu olay öncesinde gerek aynı kişiye gerekse başka kişilere trafik cezası uygulanıp uygulanmadığı ve kira sözleşmesi olması durumunda sözleşme süresinde başka ceza uygulanıp uygulanmadığı,
- d) Sürücünün hizmet dökümü üzerinden daha önce uygun/benzer işlerde çalışıp çalışmadığı ve uygun meslek kodu ile aynı veya farklı işveren yanında sigortalı olup olmadığı,
- e) Sürücü ile işveren arasındaki akrabalık/yakınlık ilişkisi olup olmadığı,
- f) Sürücünün, araç sahibinin işyeri çalışanı olup olmadığı hususundaki beyanı,
- g) İtirazda ortaya atılan olayların gerek oluş biçimi gerekse nedenleri bakımından toplumun sosyo-kültürel yapısı, gelenekleri ve ekonomik koşulları çerçevesinde hayatın olağan akışı içinde vuku bulabilecek türden olup olmadığı,
- ğ) Aracın sahibi tarafından başka kişilere ödünç verilebilir nitelikte olup olmadığı, özellikle yolcu ve ağır yük taşıma bakımından araçların uzman olmayan kişiler tarafından kullanılmasının yüksek risk ve sorumluluk oluşturup oluşturmadığı,
- h) Trafik cezasının ilgili aracın olağan kullanımına ait güzergah içinde/dışında uygulanması,
- ı) Sürücünün ilgili aracın kullanımına özgü ehliyete sahip olup olmadığı (örneğin E sınıfı ehliyet gerektiren araçta ceza uygulanan sürücünün B sınıfı ehliyetinin olması gibi), söz konusu araçların kullanımının ehliyet sınıfına göre farklılık göstermesi nedeniyle araç sürücüsünün psikoteknik ve aracın türüne göre zorunlu tutulan diğer belgelerinin (tehlikeli madde taşıma, SRC-1, SRC-2, SRC-3, SRC-4, SRC-5 belgeleri gibi) bulunup bulunmadığı,
- i) Sürücünün aracın sürekli kullanıcısı olup olmadığı, bu araçların çalışma şartlarının değerlendirmesinde ise servis güzergahlarının karışıklığı, kontrol noktalarının fazlalığı, yolcu (öğrenci-işçi-memur) in-bin noktalarının tanınırlığı, zaman sınırı, belirli zaman dilimlerinde kontrol noktalarını geçmek zorunda olmaları vb. hususlar dikkate alınarak sürücünün emaneten ilgili aracı birkaç kez kullanmakla tüm bunları öğrenmesinin zor olacağı,
- j) Sürücünün ilgili dönemdeki ikamet adresi, araç sürücüsüne ait işyeri ile sürücünün ikamet adresi veya hizmet dökümünde yer alan işyerlerinin adresinin uygunluğu, yakınlığı veya benzerliği, şehirlerarası faaliyet gösteren araçlar dışındaki araçları kullanırken adına trafik cezası düzenlenen kişinin, araç sahibinin faaliyetinin bulunduğu ilden farklı bir yerde ikamet edip etmediği,
- k) Sürücünün, varsa mevcut sigortalılık statüsü (4/a, 4/b, 4/c) veya sigortalılık türü (zorunlu, isteğe bağlı veya tarım sigortalılığı)
- l) Sürücünün trafik idari para cezası tutanak tarihinde başka bir işyerinden sigortalı bildirilip bildirilmediği, bildiriliyor ise çalışma gün sayısı ve farklı bir ilden sigortalı bildirilip bildirilmediği,
- m) Sürücünün aynı işverenin farklı işyeri dosyasında kayıtlı olup olmadığı, kayıtlı ise sigortalının işverenin diğer işyerinde görevlendirilmiş olabileceği,
- n) Sürücünün 5510 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi kapsamında sigortalı sayılmayanlardan olup olmadığı,
- o) Ticari aracın plaka niteliği, işyerinde yapılan işin mahiyeti, işyerinin büyüklüğü ve işyerinde çalışan sayısı,
- ö) Ticari aracın trafik idari parası cezası tutanağı düzenlendiği andaki kullanım amacına yönelik itirazı açıklamalarının dayanağı olan belgelerin (örneğin aracın cenazeye katılmak, hastaneye gitmek gibi nedenlerle kullanıldığının iddia edilmesi halinde KPS ve MEDULA üzerinden yapılacak sorgulama sonuçlarının) veya itirazın içeriğine göre işveren tarafından ibraz edilecek kanıtlayıcı belgelerin niteliği,
- p) İtiraz sırasında ceza tutanağının ibrazı halinde, ayakta yolcu taşıma, istiap aşımı gibi fiiller ile kırmızı ışıkta geçme gibi fiillerin aracın kullanım amacını gösterebileceği dikkate alınarak, sürücüye trafik cezasının hangi sebepten dolayı uygulandığı, cezaya esas fiilin niteliği,
- r) Adına trafik cezası tutanağı düzenlenen sürücünün işsizlik maaşı, sosyal destek, malullük aylığı ve anne-baba-

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR – HASAN ALMA

çocuktan aylık/gelir alıp almadığı gibi sigortasız çalışmayı tercih etmek için bir nedeni olup olmadığı, değerlendirilecek ve sürücünün sigortalı sayılmayı gerektirecek nitelikte çalışan olup olmadığı ve hizmet akdinin unsurlarının bulunup bulunmadığı belirlenecektir. Bu değerlendirmede, yalnızca trafik cezasının sürücü ile araç sahibi arasında iş sözleşmesi/hizmet akdi olduğunu gösterir bir delil olmayacağı göz önünde bulundurulacaktır.

Yukarıda maddeler halinde belirtilen kriterler ile somut olayın özelliklerine göre buna benzer olarak çoğaltılabilecek diğer hususlar birlikte değerlendirilecek, yapılan itirazlarda belirtilen iddiaların/olayların hayatın olağan akışı içerisinde vuku bulabilecek nitelikte olup olmadıkları dikkate alınacak, ayrıca 3 üncü ve 4 üncü maddede yer alan kriterler 2 nci maddede sayılan itirazlar için de niteliğine uygun düştüğü ölçüde esas alınacaktır. Anılan kriterler doğrultusunda yapılan tüm tespitlere istinaden bir karar verilememesi durumunda ise; sigortalılık ve hizmet tespitine yönelik gerçek durumun ortaya çıkarılması amacıyla konu denetime sevk edilecektir.

4) Trafik siciline “ticari araç” olarak kayıtlı olmasına rağmen, sahibine ait vergi mükellefiyeti olmayan, herhangi bir ticari faaliyette kullanılmayan, araç sahibi veya zilyedi tarafından yürütülen herhangi bir ticari faaliyet bulunmayan veya anılan kişiler tarafından binek aracı olarak kullanıldığı açıkça anlaşılan, dolayısıyla bir işverenin veya işyerinin faaliyetlerinde kullanılmadığı tespit edilen ticari araçlar için trafik idari para cezası tutanağı düzenlenmiş olsa bile, 2015/25 sayılı Genelge kapsamında herhangi bir işlem yapılmayacaktır.

Trafik siciline “ticari araç” olarak kayıtlı olup, kayıt dışı çalışma tespitinden önce hususi araca çevrilmiş, ancak ruhsatları yenilenmemiş olan araçlarda yapılan tespitler de yukarıdaki hükümler kapsamında değerlendirilecektir.

5) Gerek sigortalı ve işyeri tescili işlemlerini gerçekleştiren servislerde, gerekse itiraz komisyonlarında yersiz iş yükünün oluşmasının önlenmesi amacıyla, 3 üncü ve 4 üncü maddede yer alan değerlendirme kriterleri Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Servisleri tarafından yapılan kontrol ve sorgulamalarda da niteliğine uygun düştüğü ölçüde dikkate alınacak, sürücü ile araç sahibi arasında hizmet akdinin unsurlarının oluşmadığı anlaşılan durumlarda diğer servislerden herhangi bir talepte bulunulmayacaktır.

6) Yapılacak değerlendirmelerde verilecek kararlar, yukarıda belirlenen değerlendirme kriterlerinin somut olaya uygun düştüğü ölçüde uygulanması sonucu yapılacak tespite dayanacak, komisyonlarda verilen kabul, red veya denetime sevk kararları ayrıntılı gerekçe oluşturularak tutanağa bağlanacak, Kurumca ilgili işlemler yapılırken ve idari para cezası uygulanırken hangi araştırmaların yapıldığı, işverenin itirazının hangi gerekçelerle reddedildiği ve idari para cezasının hangi nedenle uygulandığı konusundaki somut tespitlere komisyon kararlarında yer verilecektir.

Saygılarımızla.